

kulîlk

kovara zarokan - kurdiska barntidning

sal: 1997

hejmar: 49

KULÛLK

kovara zarokan - kurdiska barntidning

XWEDÎ	Mala Kultura Kurdî & Jîna Nû
REDAKTOR	Zinar Soran
REDAKSIYON	H. Balta L. Polat M. Dehsiwar M. Lewendî
ABONETIYA SALÊ	Şexs 150 SEK Institution 200 SEK hejmarek 20 SEK <i>Ji bo welatên din mesrefa postê lê zêde dibe.</i>
ÎLAN	Rûpelek 500 SEK Niv rûpel 250 SEK
POSTGIRO	503799-9
ISSN	
ADRES	KULÛLK Box: 152 16 161 15 Bromma/ Sweden
TEL/ FAX	46-8-8031357/ 8-801825
<i>Hejmara pêşî ya Kulîlkê di sala 1980-yê de hatîye weşandin.</i>	

sal: 1997

hejmar: 49

Heval û hogirên hêja!

Weke zarokên her neteweyî, mafê zarokên kurdan jî heye ku bi zimanê xwe bixwînin û binivîsin. Ev mafekî xwezayî ye. Lê mixabin, dijminên kurdan vê kês û firsendê nadin zarokên me. Weke piraniya neteweyên din dewleteke me tune. Dibistanên kurdî tune. Zarokên kurdan neçar dimînin ku bi zimanên tirkî, farsî û erebî bixwînin. Ew nikarin bi awakî azad, weke piraniya zarokên cîhanê bi tahm û lezeta zimanê xwe çîrok û metelokên xwe bixwînin. Ji ber vê siyasetê, gelek zarokên kurdan zimanê xwe yê zikmakî ya ji bîr kirine ya jî nizanin.

Lê em nikarin vê yekê qebûl bikin. Heta ji destên me bê, em dê bi zimanê xwe yê şêrîn û delal bixwînin û binivîsin. Kulîlk di vî warî de hewldanek e. Bê guman ev hewldana me bê piştigirî û alîkariya xwendevanan wê jar û hejar bimîne. Ji ber vê yekê, divê hûn li Kulîka xwe xwedî derkevin; divê malê kurdan, zarokên kurdan bê Kulîlk nemînin. Divê hûn Kulîlkê bi çîrok, nivîs, pêkenîn, rojbûn, serpêhatî, wêne û karîkaturên xwe bixemilînin; Kulîlkê roj bi roj geştir û xweşiktir bikin.

Di hejmara 48an de, ji ber şaşiya çapxaneyê cihên rengên Alaya Kurdistanê yên kesk û sor bi hevdu hatibûn guherandin. Ji ber vê kêmasiyê em doza lêborînê dikin û Alaya Neteweyî careke din çap dikin.

Heta hejmareke din, hemû şahî û xweşiyên ku hene yên we bin.

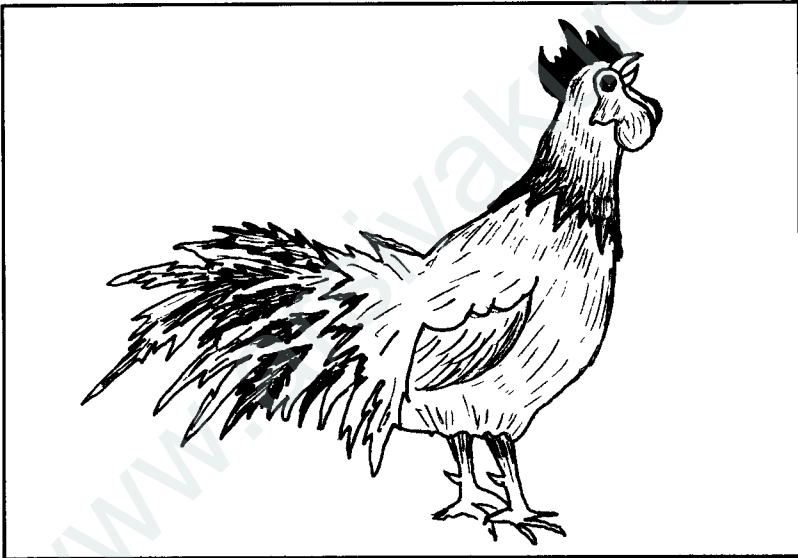
KULÎLK

PÎRÊ Û DÎK

Amadekar: Bavê Hêvî

Hebû Pîrek û hebû dîkek. Diranên pîrê ketibûn, tenê du diranên wê mabûn. Ji wê re digotin Pîra Dudiran. Pîrê dahn dikuta. Dîk nikilek li dahnê pîrê xist. Pîrê mîrku tê xwe avêt dîk. Mîrku li çavê dîk ket, çavê dîk rijiya. Dîk got:

- Ezê herim Huristan, Muristan. Bînim eskerkî giran, ser Pîra Dudiran. Ji bo hebek dahn, çavê min rijand.

Dîko hazirîya xwe kir û kete rê. Dîk çû, çû, çû marek dît. Mar ji dîk pirsî:

- Dîk ma tu li çi degerî?

Dîk got:

- Dîk û quzilqurt!

Mar got:

- Ma ez bêjim çi?

Dîk got:

- Bêje apê dîk, çek spî, tîfîng li pî, ma tu li çi digerî?

Mar got:

- Apê dîk, çek spî, tîfîng li pî, ma tu li çi digerî?

Dîk got:

- Ezê herim Huristan, Muristan; bînim eskerkî giran, ser Pîra Dudiran; ji bo hebek dahn, çavê min rijand.

Mar got:

- Ez jî hevalê te û dixwazim bi te re werim.

Dîk û mar ketin rê; çûn, çûn, çûn li dûpişkê rast hatin.

Dûpişkê ji dîk re got:

- Dîk ma tu li çi digerî?

Dîk got:

- Dîk û quzilqurt!

Dûpişkê got:

- Ma ez bêjim çi?

Dîk got:

- Bêje apê dîk, çek spî, tîfîng li pî, ma tu li çi digerî? Dûpişkê got:

- Apê dîk, çek spî, tîfîng li pî, ma tu li çi digerî?

Dîk got:

- Ezê herim Huristan, Muristan; bînim eskerkî giran, ser Pîra Dudiran; ji bo hebek dahn, çavê min rijand.

Dûpişkê got:

- Ez jî hevalê te û dixwazim bi te re werim.

Dîk, mar û dûpişk ketin rê çûn, çûn, çûn li gundorekî rast hatin.

Gundor ji dîk re got:

- Dîk ma tu li çi digêrî?

Dîk got:

- Dîk û quzilqurt!

Gundor got:

- Ma ez bêjim çi?

Dîk got:

- Bêje apê dîk, çek spî, tîfing li pî, ma tu li çi digêrî?

Gundor got:

- Apê dîk, çek spî, tîfing li pî, ma tu li çi digêrî?

Dîk got:

- Ezê herim Huristan, Muristan; bînim eskerkî giran, ser Pîra Dudiran; ji bo hebek dahn, çavê min rijand.

Gundor got:

- Ez jî hevalê te û dixwazim bi te re werim.

Dîk, mar, dûpişk û gundor ketin rê çûn, çûn, çûn li tepi-

keke rêxê rast hatin.

Tepika rêxê ji dîk re got:

- Dîk, ma tu li çi digerî?

Dîk got:

- Dîk û quzilqurt!

Tepika rêxê got:

- Ma ez bêjim çi?

Dîk got:

- Bêje apê dîk, çek spî, tifing li pî, ma tu li çi digerî?

Tepika rêxê got:

- Apê dîk, çek spî, tifing li pî, ma tu li çi digerî?

Dîk got:

- Ezê herim Huristan, Muristan; bînim eskerkî giran, ser Pîra Dudiran; ji bo hebek dahn, çavê min rijand.

Tepika rêxê got:

- Ez jî hevalê te û dixwazim bi te re werim.

Dîk, mar, dûpişk, gundor û tepika rêxê hatin mala pîrê. Dîk çû ser sergo, li hevalên xwe dinerî, ka ew ê çi bînin serê pîrê. Tepika rêxê ket tifikê. Mar xwe li stûna nav malê gerand. Dûpişk ket nav nivînê pîrê.

Dinya sar bû. Pîrê ji derve hat hundur. Destên wê cemidî bûn. Ji bo destên xwe germ bike, destên xwe xist tifikê. Destên wê ketin nav tepika rêxê. Pîrê xwest destê xwe bi stûnê paqij bike, mar pê veda. Pîrê ta girt; çû ket nav nivîna, dûpişkê pê veda. Pîre xwest derkeve derve û bike gazî. Gava derket derve, gundor bi ser serê wê de ket. Pîrê di binê gundor de pelixî û mir.

Dîk bi vî awayî heyfa xwe ji pîrê hilanî.

Çîroka me li cara, rahmet li dê û bavên guhdaran.

KANÊ BERANEK

-Kanê beranek, kanê beranek?

-Va me ez, va me ez

-Tu çawayî îro?

-Gelek baş im îro

-Zû ji vir her!

Zû ji vir her!

-Kanê şehade, kanê şehade?

-Va me ez, va me ez

-Tu çawayî îro?

-Gelek baş im îro

-Zû ji vir her!

Zû ji vir her!

-Kanê sertilî, kanê sertilî?

-Va me ez, va me ez

-Tu çawayî îro?

-Gelek baş im îro

-Zû ji vir her!

Zû ji vir her!

-Kanê belîcan, kanê belîcan?

-Va me ez, va me ez

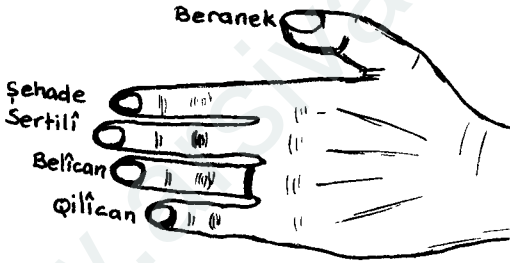
-Tu çawayî îro?

-Gelek baş im îro

-Zû ji vir her!

Zû ji vir her!
-Kanê qilîcan, kanê qilîcan?
-Va me ez, va me ez
-Tu çawayî îro?
-Gelek başim îro
-Zû ji vir her!
Zû ji vir her!

-Kanê malbat, kanê malbat?
-Va ne em, va ne em
-Hun çawan in îro?
-Gelek baş in îro
-Li vir bimîn!
Li vir bimîn!

(Ev stran ji Swêdî - "Var är tummen" - hatiye girtin û adapteyî
Kurdî bûye)

Werger û adaptasyon:
M. Lewendî û Boniye Cegerxwîn

PIXCOYÊ ŞEMÛZ

Pixco zarokekî 12 salî bû. Ew pîrr şemûz û derewker bû. Kesên ku wî dinasîn, hay ji xerabî û xisarokiya wî hebûn û xwe jê diparastin. Ji ber wê jî kesî ji gotinên wî bawer nedikir û guh ne didan wî û peyvên wî.

Lê belê Pixco pîrr jîr bû, bi zimanê xwe yê xweş û hostetiya derewên xwe gelek kes dixapand û ew didan bawerkin.

Çîroka Pixco pîrr dirêj e û şaxên wê jî gelek in. Lê em dê vê çîroka pêkenî û her wiha dramatîk û balkêş ji xwendevanên xwe re bi şeklekî kurtkirî û ji beşên cuda, lê li pey hev pêşkêş bikin.

Pixco û paleyên bavê wî

Paleyên bavê Pixco hê nû ji palehiyê vegeriyabûn. Diya wî şîva wan amade kiribû û Pixco û bavê xwe jî ji hêlekê ve li ber paleyên westiyayî xwarinê rast dikirin û ji hêlekê ve jî bavê wî bi wan re dipeyivî.

Piştî şîvê û şevbuhêrkê herkes çû ser cihê xwe da ku razên. Berî ku di xew re herin, Pixco çû odeya mêvanan û ji paleyên bavê xwe re bi zimanekî xweş û bi dengekî nizim wiha got:

- Gelî paleyan, berî ku hûn têkevin xewê, ez dixwazim bi we bidim zanîn ku ger kes di vê malê de bi xwe de birî wê bapîrê min bimre û ger bimîze wê dapîra min bimire. Ji bo wê jî hay ji xwe hebin. Ger bavê min pê bihese ku hûn bûne sebabê tiştekî weha, bira Xwedê bizanibe ku dê çi were serê we!

Mêvan li ser van gotinên wî heyirî mabûn, lê zêde jî guh nedabûn peyvên wî. Wê çawa zilamên mezin û qerase bi xwe de birîn û bimîzin! Paleyên westiyayî bi vê baweriyê zû ketin xeweke giran.

Derengê şevê Pixco şorbenîska ku ji ber şîvê mabû, xiste firaqekê û tevî misînek av bi dizî derbasî odeya mêvanan bû. Yek bi yek lihêfên wan ji ser wan da alî û her kesê çemçîkek şorbe berda nav pêcameyên wan. Gava şorbe xelas bû, av bi ser doşekên wan ve berda. Paleyên westiyayî ku ketibûn xeweke giran, qet bi xwe ne hisiyar. Pixco bi kêfa ku wezîfeya xwe bi serfirazî pêk anîbû, ji odeyê weke bayê bezê derket û çû ser cihê xwe.

Berê şeveqê yek ji paleyan ji xew şiyar bû ku here li derava avekê birêje. Çaxê lihêfê ji ser xwe avêt ku rabe piya, pê hisiya kû nav şeqên wî şil bû. Bi tirs fitîla lembeya pêxistî geş kir û li xwe û nav livînên xwe mêze kir. Ji tirs rûyê wî sipî bû; lertz kete laşê wî û lal ma.

Bi tirs yê kêleka xwe ji xew şiyar kir. Lê gotin ji devê wî dernediketin. Hevalê wî bi çavên heyirî pêşî li dora xwe mêze kir û pişt re dîsa li hevalê xwe yî hişyar nihêrt:

-Çi ye, te çima ez ji xew şiyar kirim?

Yê pêşî bi peyvên tevlîhev ew bersivand:

-Ka zû rabe kuro! Ka tu jî li nav cihê xwe mêzeke, te jî bi xwe de nekiriye?

-Tu çi dibêjî kuro; tu dîn bûyî?

Bi van gotinan re, destê wî kete ser doşeka şil. Mahd û mirûzê wî tirs bû, xwîdaneke sar di eniya wî de avêt û dengê wî qusiya. Çaxê hişê wî hate serê wî, zû rabû piya û cilên xwe li xwe kir. Û pê re jî deng li hevalên xwe yên din kir:

-De zû rabin. Em zû ji vir bi dûr kevin, beriya ku tiştêk bi serê me de nehatiye!

Paleyên din jî ji xewa giran şiyar bûn û bi meraq li dora xwe nihêrtin. Çaxê ku tev bi rewşê hisiyayan, zû ji nav cihên xwe derketin û bi lez cilên xwe li xwe kirin.

Li halê hev nihêrtin û hê bêtir tirsayan. Tevan li hev dinihêrtin; kê bi xwe de çi kiribû, eşkere bûbû. Tevî ku şal jî li xwe kiribûn, dîsa jî aliyekî wan şil mabû. Girîn ji halê wan kê mabû. Yê ku pêşî bi xwe hisiyabû, ji hevalên xwe re bi dengêkî nizim wiha digot:

Rebenê bapîr ne bes bû, me dapîr jî bi ser ve qurban kir! De rabin em zû ji vir derkevin hê ku Mîrza beg pê nehisiyaye û bi ser me de negirtiye. Niha dê û bavên wî mirine û ger bi vê kelewacê bi ser me de bigire, yek ji me ji destên wî nafilite!

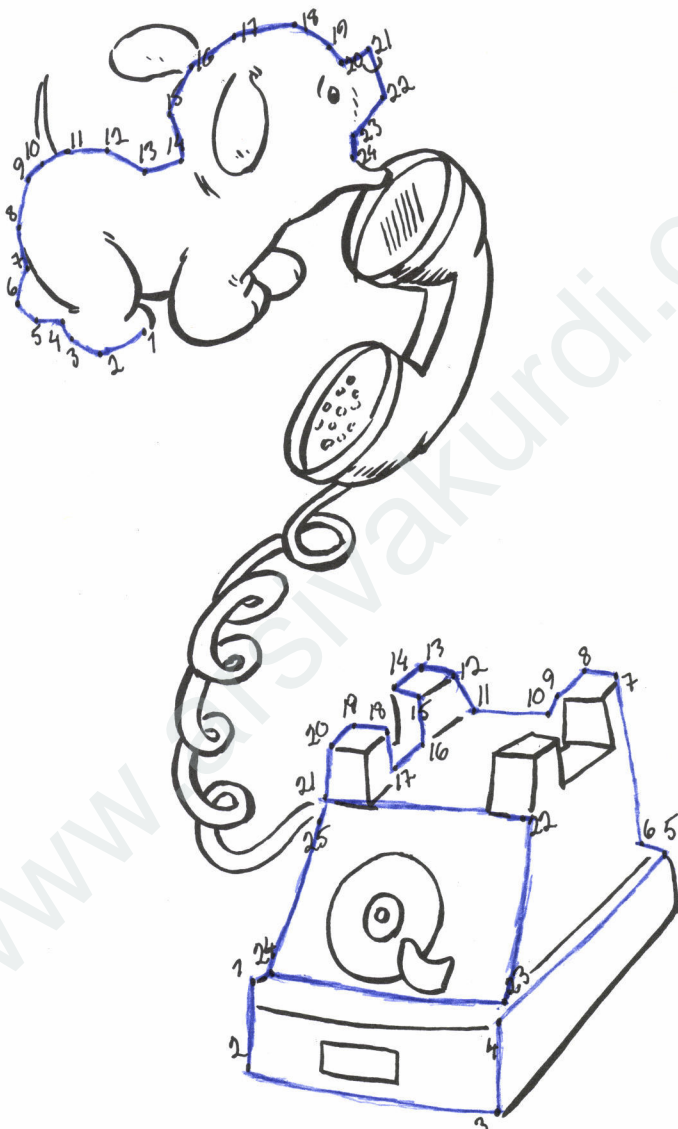
Bi lez derî vekirin û bi dorê xwe ji hundir avêtin derva. Weke ku hinek bidin pey wan, bêyî ku li dora xwe û li pey xwe binihêrin, ji malê bidûrketin.

Mîrzayê bavê Pixco bi çûyina paleyan şaş mabû. Çi bi halên wan hatibû gelo? Çima wisa tev bi hev re dabûn rê û wenda bûbûn? Bi van pirsan çû navmalê ku li Pixco bipirse; lê ew jî ne di nav nivînên xwe de bû. Wê gavê fê m kir ku ev tişt ji bin serê wî derketibû; lê fê m nekir bê bi çi armancê wisa kiribû.

Vê nivê havînê bê pale mabû û nizanibû ku wê çawa zadê xwe rakin. Niha tu paleyên vala jî nemabûn; wê kê alîkariya wan bikira? Bi van fikran derket derva û da pey şopa Pixco. Lê Pixco ji zû ve wenda bûbû; mîna bayê, tu şop li pey xwe nehiştibû.

Amadekar: Mihemed Dehsiwar

Hejmaran yeko yeko bighînin hevdu!

HACÎ QADIRÎ KOYÎ

(1815-1897)

Piştî Ahmedê Xanî (1651-1706) yek ji şairên me yên millî Hacî Qadirî Koyî ye. Ew di 1815an de, li Kurdistana Îraqê, nêzî bajarê Koye, li gundê Gorqerecê hatîye dunyayê. Navê bavê wî Mela Ahmedê Mela Salihê Mela Ahmedê Gewre ye. Navê Dîya wî jî Fatê ye. Hacî Qadir derheqê dê û bavê xwe de di helbesteke xwe de weha dibêje:

*Bawkim Ahmed bû nawî fikrim dê,
Xelqî ladê bû, daykî min Fatê.*

*(Bavê min Ahmed bû navê wî, tê bîra min
Xelkê gunda bû diya min Fatê.)*

Hacî Qadir hê biçûk e bavê wî dimire. Dîya wî, wî di-
de ber destê **Mela Ahmedê Gunbetî** da ku bixwîne. Lê
Hacî Qadir dibe neh salî dîya wî jî dimire. Mela Ahmed,
Hacî Qadir digre cem xwe wî dide xwendin. Paşê Hacî
Qadir diçe bajarê **Koye**, li wir dixwîne. Piştê wek feqî
an jî wek mela li **Koye, Xoşnav, Serdeşt, Mehabad, Ker-
kuk, Suleymanîye, Hewlêr** û gelek bajarên **Kurdistanê** di-
gere, dixwîne û melatîyê dike.

Wek şairên Kurd, hevdemên wî **Kake Fettah, Keyfî** û
Şêx Rezayê Talabanî ne. Lê bi qasî ku tê gotin navbera
wî û **Şêx Reza** ne baş bûye.

Piştî salên 1850yê Hacî Qadir ji **Kurdistanê** derdikeve,
diçe **Îstenbolê**. Li **Îstenbolê** danûstendinên wî bi gelek
Kurdan re çêdibe. Bi taybetî piştî ku malbata **Bedirxanî-**
yan dinase, **Mîr Bedîrxan** wî wek mamoste ji bo zarokên
xwe digre. Hacî Qadir piştî ku dibe mamostê zarokên
Mîr Bedirxan, ew bêtir fêrî pîrsa **Kurdî** dibe. Çi li **Îsten-**
bolê be, çi xususî li mala **Mîr Bedirxan** be, rastî gelek tiş-
tan tê. Gelek tiştên nû yên derheqê **Kurdan** de fêr dibe.
Mesela, cara pêşî **Mem û Zîn** a **Ahmedê Xanî** li mala
Mîr Bedirxan dibîne, wê dixwîne, felsefa **Ahmedê Xanî**
fêm dike. Felsefeya **Ahmedê Xanî** ya millî gelekî tesîrê li
wî jî dike.

Ji hinek helbestê **Hacî Qadirî Koyî** xuya dike ku ew
nezewicîye. Mesela di helbesteke xwe de ew weha dibêje:

*Her min im êsta warisî Îsa
Bê kur û mal û bê jin û mewa.*

Lê ji bo Hacî Qadir kur û mal û jin, welatê wî, milletê wî û bi taybetî helbestên wî ne. Dîsa di rêzekê de ji bo vê yekê jî weha dibêje:

*Ewî şair nebê koreocaxî
Le sayey şîîrekan babê kuran im.*

Li ser tarîxa wefata Hacî Qadirê Koyî jî gelek tarîxên cuda hatine nivîsîn. Lê piştî ku rojnama Kurdistan (1898-1902) derket ronahîyê, tarîxa wefata Hacî Qadir jî derket meydanê. Heta salên 1970'yî herkesî wek tarîx ji bo wefata Hacî Qadirî Koyî 1892 dinivîsî. Lê piştî di rojnama Kurdistan (no:3/1898) de Mîqdad Mîthed Bedirxan bi munasebeta çapkirina helbesteke Hacî Qadir bi kurtî weha dibêje:

“Alimekî Sora hebû, navê wî Avdilqadir bû, par wefat kir (qesta wî 1897 e). Li ser Mem û Zînê bi destê xwe hin beyt nivîsîne....”

Hacî Qadirê Koyî di 1897an de li Îstenbolê wefat dike. Gorra wî jî dîsa li Îstenbolê li Goristana Karaca Ahmedê (Karaca Ahmet Mezarlığı) ye.

Amadekar: M. Lewendî

MIJÛLÎ

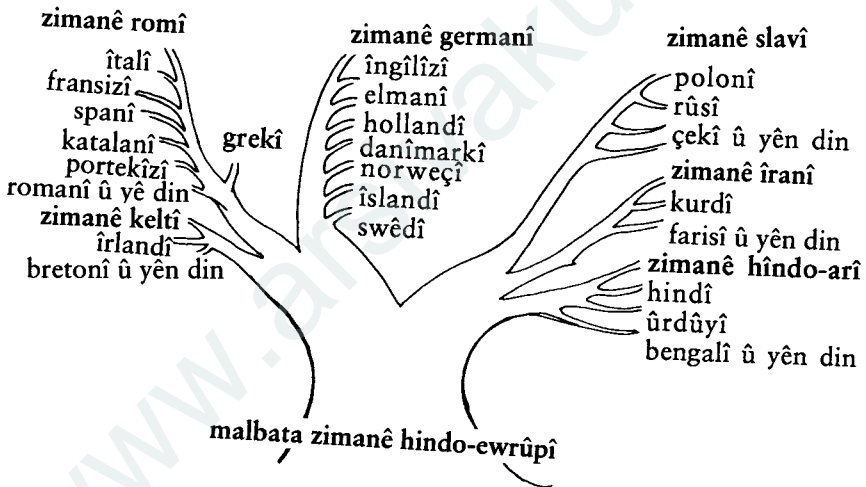

Di rismê jorîn de marek, mişkek, kundek, dizek, şeşbokek,
tivirek, kêrikek û debançeyek hatine veşartin.

Ma hûn dikarin wan bibînin?

CÎHANA ZIMÊN

Ziman di nav mirovan de pêwendiya herî girîng û mezin e. Bi milyaran mirov ji çar aliyê cîhanê bi zimanê xwe yan jî bi zimanekî hevbeş (îngîlîzî, frensî, spanî û hwd) bi hev re diaxifin û xwe îfade dikin. Îro di dinyayê de nêzî 3000 zimanên cuda hene ku ji teref zêdeyî pênc milyar mirovan ve tê axaftin. Zimanê ku herî pirr tê axaftin çînî ye ku hejmarra wan zêdeyî milyarekê ye. Ji bilî çînî, zimanên din ên resmî yên Yekîtiya Neteweyan îngîlîzî, frensîzî, spanî û rûsî ye.

Tevî ku ziman ji hev cuda ne jî, di eslê xwe de gelek ji wan nêzî hev in û bi hev re di nav malbatên cuda de cîh

digrin. Weke mînak, malbata zimanê hindo-ewrûpî ji van zimanan pêk tê: romî, keltî, grekî, germanî, slavî, îranî û hindo-arî.

Kurdî jî dikeve beşa malbata zimanên îranî û weke ku li jorê jî xuya dike, beşek ji zimanê hindo-ewrûpî ye. Li gora dîrokzanan, bingehê zimanê hindo-ewrûpî nêzî 6000 sal berê li rojhilata başûrê Ewrûpayê yan jî Asyayê hatiye axaftin. Dema ku mirov ji hev belabûn û li cîhên ji hev cuda bicîhbûn, pêwendiyên wan ji hev qut bûn û piştî demeke dirêj zaravayên (diyalekt) ji hev cuda ava bûn. Ev zarava jî piştî demekê bûn zimanên xweser û her wiha yên neteweyî.

Ger mirov bixwaze hinek zimanan bide ber hev, dê mirov bibîne ku ew ji hev ne gelek dûr in:

Swêdî

bror

stjärna

nio

sex

Îngîlîzî

brother

star

nine

six

Kurdî

bir, birader

stêr, stêrik

neh

şeş

Amadekar: Mihemed Dehsiwar

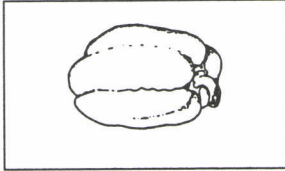
NAVÊ VAN HÊŞÎNAHIYAN BÎNIVÎSIN!

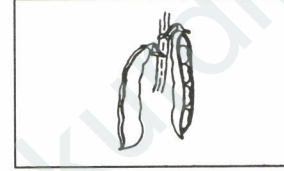
Kuxack

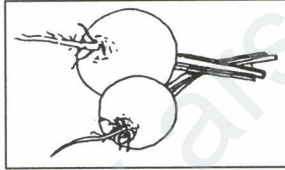
Çêzer

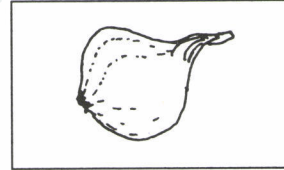
Îset

Favule şîr

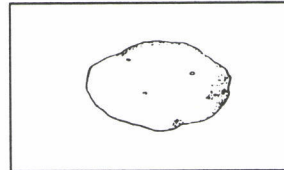
Tulp

Pîroz

.....

Kactol, Petat

ZĪMAN Û GRAMER

Amadekar: Zinar Soran

KÎTE

Bi vebûn û girtina devên me, dengê derdikeve. Em ji tevayiya wî dengê re, kîte dibêjin. Kîte, ji yek an jî yekê bêtir tîpên ku bi carêkê ji devê me derdikevin pêk tê.

Mînak:

a, ê, û, ez, tu, rê, ga, erd, per, par, kar, rind, dran, deng, stran û hwd.

BÊJE

Bêje, ji yek an jî pir kiteyan pêk tê û bi serê xwe maneyekê dide.

Mînak:

Hesp, dar, mêvan, golik, tirş, ba, baran û hwd.

HEVOK

Ji yek an jî çend bêjeyan pêk tê. Maneyekê, fikrekê, daxwazekê, rewşekê, pêwîstiyekê, karekî û hwd. diyar dike. Hevok bi niqteyekê dawî tê.

Mînak:

*Îro baran bariya. Xaniyê me dilop dikir.
Silo digrî. Rizgo dikene. Xezalê dilîze.*

NIQTE (.)

Niqte, îşareta paşiya hevokê nîşan dide. Gava hevok dawî were, niqteyek li dawiya wê tê danîn.

Mînak:

Ez êvaran zû têm malê. Bavê min xerat e. Dilşa mêvana me ye.

BÎHNOK (,)

Bîhnok, di hevokê de dikeve nav navên kes û tiştên li dû hev rêzkerî û bêjeyên li pê hevdu tên ku bi pevgirêkekê bi hevdu nehatine girêdan.

Mînak:

*Lezgîn, Gurgîn, Şêrîn û Evîn hevalên hevdu ne.
Di kirasê Mizgînê de rengên kesk, sor, zer û spî hene.
Mêranî, comerdî, rastî, mirovperwerî û dilpakî
nîşanên mirovên qenc in.*

NIQTEPIRS (?)

Niqtepirs li paşiya hevokên pirsê tê danîn. Hevoka piştî niqtepirsê, bi tîpên mezin tê nivîsandin.

Mînak:

*Berhemê çi xwarin xwar?
Ma gundê we dûrî bajêr e?
Tu ji kîjan welatî yî?*

NIQTECOT (:)

Gava li dawiya hevokê tiştên din bêne zêde kirin, yan hejmartin, niqtecot li dawiya hevokê tê danîn.

Mînak:

Ji bona hînbûna zimanekî biyanî, pêwîstî bi sê tiştên bingehîn hene: Xwendin, nivîsandin û axaftin.

Diya Lezgîn ji wî re digot: "Kurê min, zû here mala xalê xwe û ji me re hinek pîvaz bîne."

NIQTEBÎHNOK (;)

Niqtebîhnok dikeve navbera hevokên ku bi hev re girêdayî ne, mana hev temam dikin û wê dibin serî.

Mînak:

Havîna Kurdistanê ne bi şilî ye; lê germ e.

Zivistanan berf li beriyê zêde nabare; lê baran pirr dibare.

NIQTEBANG (!)

Niqtebang li dawiya bêje û hevokên balkişaniyê tê danîn.

Mînak:

Birano! Ax! Way li min bavo! Hawarê!

Bes bigrî! Were vir! Lezgîn bilezîne!

TIŞTEKÎ MIN HEYE TIŞTANOK

1-Tiştékî min heye;
Sibê bi çar lîngan e.
Nîvro bi du lîngan e.
Êvarê bi sê lîngan e.
Ew çi ye?

Bersîv:

2- Tiştékî min heye;
Bûzê dişkînim, zîv derdikeve.
Zîv dişkînim, zêr derdikeve.
Ew çi ye?

Bersîv:

3- Tiştékî min heye;
Hesin, bizin
Gayê mezin
Tev dilîzin
Tev dibezin.
Ew çi ye?

Bersîv:

HÛN PÊ DÎZANÎN?

Amadekar: Bavê Hêvî

Pirs 1: Pêşî hêk çêbûye ya jî mirîşk?

Ev pirsêke kevnare ye. Gelek caran zarok û mezinan ev pirs ji hevdu pirsîne. Lê di vî warî de bersîveke misoger û zelal nehatiye dayin.

Em careke din bi dû bersîva vê pirsê ketin. Me li gor lêkolîna xwe bersîveke munasib dît.

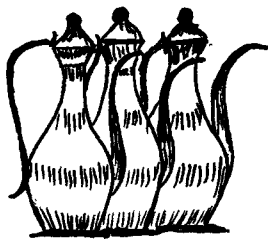

Ka hûn jî li ser vê pirsê mijûl bibin. Li gor we, pêşî hêk çêbûye ya jî mirîşk?

Pirs2: Xunavê kar dike ya jî dixesire?

Xaltîka Xunavê dihere sûkê. Ew ji misîn û cezweyê qahwê yê kevn pîrr hez dike û wan dide hev.

Ew du misînan dikire. Piştî wê, ew cezweyekî qahwê yê gellekî xweşik dibîne. Lê perê wê têrê nake ku wî cezweyê pîrr xweşik bikire. Ew her misînekî xwe bi 600 baqnotan difroşe.

Ew ji misînê pêşî % 20 qezenc dike û ji yê dudan jî % 20î zerar dike.

Gelo li gor vî hesabî, xaltîka Xunavê çiqasî kar dike ya jî dixesire?

Pirs3: Wan dims çawa li hevdu par ve kirin?

Sê şivan qewlê xwe li cem xwediyê pez dikin. Li gor bazara wan, wê xwediyê pez 21 kûp dims bida hersiyan. Gava qewlê wan diqede, xwediyê pez 21 kûpan dide wan. Piştî ew ji nav gund derketin, lê hay dibin ku ew hatine xapandin. 7 kûp tije dims bûn. 7 kûp nîvçe bûn û 7 kûp jî vala bûn. Ew dimsa xwe weke hevdu li hev par dikin. Gelo çawa?

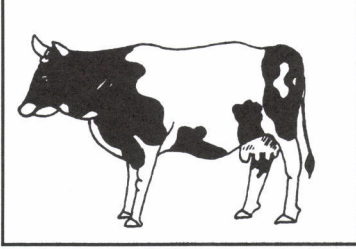
Pirs 4: Mirov dikare di nav sê rojan de bibe 18 salî?

Xortek ji hevalên xwe re dibêje: "*Ez do 15 salî bûm û sala bê jî ezê bibim 18 salî*".

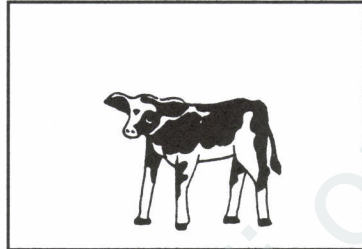
Hevalên wî pêşî bawer nakin. Lê piştî ravekirina xort, hevalê wî bawer dikin. Ma hûn dizanin çawa?

Bersîva Pirsan: Ger hûn bersîva van pirsan nizanibin, hûn dikarin li rûpelaan binerin.

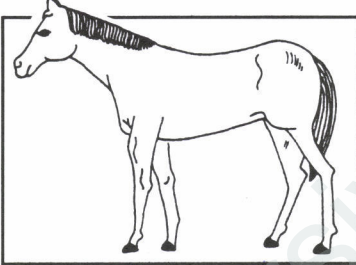
NAVÉ VAN HEYWANAN BINIVÍSIN!

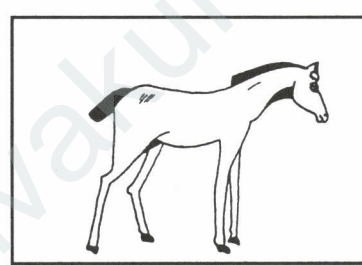
Galek

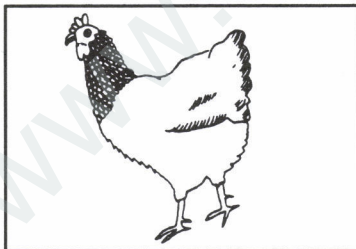
Galik

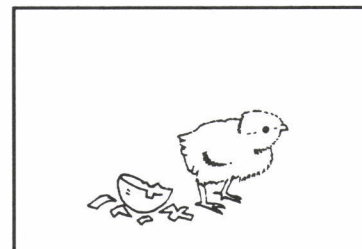
Berpil

Cahrik

Mirisk

Çecik

DÛRIKÊN ZAROKAN

Amadekar: Emîn Narozi

Pirpizêk kulîlkeke baharê ya rengzer î pitpitî ye, ew li hinek hêlên Kurdistanê yên germ û li gor rewşa hawayê di meha sibatê de çêdibe. Mîna pîvokê ew jî wek nîşana biharê tê nasîn. Herweha ew nîşana zayina pez e jî û bi pirranî heya xelasiya meha adarê dimîne.

Ji ber vê yekê jî dema zarûk li çolê wê dibînin diçin, wê dûrikê jê re dibêjin û piştê wê dixwin:

*Perpizê karik bizê
Yeke min yeke Hemzê
Ya Hemzê kete çalê
Ya min ma dotira salê*

Ev dûrikên jêrî jî gava ku zarûk hev dijmêrin bê ka bîst yan jî çîtik li kê dikeve tên gotin. Carna jî dema zarûk dest bi leyiztikê dikin hingê du heb xwe ji hev dûr dikin û piyo piyo ber bi hev ve diçin, dibêjin:

Biz didim, ba didim, derî li te radidim .

Yan jî hev bi van dûrikên xwarî dijmêrin bê
ka dawî li ser kê dimîne:

1.

*Yek dido
Bawer sisê
Çeqla fisê
Mamo zîno
Çav hêşino
Simbêlboqo
Çavziroqo
Xwe li tatê xist
Di cî de mir.*

2.

*Yekê yekaneke
Dubiskanê
Ezîzanê
Kezîpanê
Gula çepo
Çepil mijo
Aragijo
Totileyne
Şam û şeynê
Dest hineyê
Bîst li te yê*

BERSÎVÊN PÎRSAN

Bersîv 1:

Di nav demeke dûr û dirêj de, "Mirîşk" ji guherandin û pêşkertina cinsekî marmarokekê çêbûye ku carekê hêkek kiriye. Ev hêk bûye mirîşk. Yanê, hêk pêşî çêbûye.

Bersîv 2:

Li gor vî hesabî; cezweyek bi 500 û yê din jî bi 750 banqnotî hatibûn kirîn. Yanê wê herdu cezweyan bi 1250 banqnotan kirîbûn û bi 1200 banqnotan jî firotibû. Bi vî awayî wê 50 banqnot zerar kiriye.

Bersîv 3:

Şivanek 3 kûpên tije û kûpekî nîvtije dibe. Herdu şivanên din, her yek 2 kûpên tije û 3 kûpên vala dibin.

Bersîv 4:

Xort di 31ê çileyê pêşîn de hatibû dunyayê û di 1ê çileyê paşîn de ev gotin digot.

Bersîvên Tîştanokan:

1. Mirov
2. Hêk
3. Sol û mirov

PÊKENÎN

Amadekar: Lokman Polat

ÇAKÊT Û KURTAN

Melayê Meşhûr li kerê xwe swar dibe, wê here êş. Bi rê de destava wî tê. Çakêtê xwe davê ser piştê kerê û li paş deviyekê dimîze. Gava tê cem kerê xwe, dibîne ku çakêti wî tune ye. Hineka çakêtê wî diziye.

Ew jî kurtanê kerê ji ser piştê ta kerê datîne û ji kerê xwe re dibêje:

- Heta çakêtê min neyê, ez jî kurtan nadim te.

HEVSARÊ KERÊ

Rojekê hefsarê kerê Melayê Meşhûr tê dizîn. Mele çiqasî dipirse jî, kes xwe lê nake xwedî. Piştî demekê Mele dibîne hefsarê kerê wî di histuyê kerekî din de ye. Mele dibêje:

-Hela hela! Ev hevsar yê kerê min e; lê laşê wî çima weha hatiye guherandin?

KÎ DÎZANE?

Amadekar: Heqqî Xoce

- 1) Kîjan pel hîç mezin û gir nabe?
- 2) Li ku derê roja îniyê berî roja pêncsemê tê?
- 3) Ger lîmon têkeve nav avê çi dibe?
- 4) Xwediyê bexçe pêşî çi davê nav bexçeyê xwe?
- 5) Dizê ku dikeve malê, çi nadize?
- 6) Tiştê ku mirov nikare bi lingên rastê lêbixe çi ye?
- 7) Çend pirtûk dikeve çenteyekî vala?
- 8) Sê jinik û mêrikek wê herin seyranê. Kîjan ji wan wê erebeyê bajo?

Bersîv:

- 1) Pela pirtûkê. 2) Di ferhengê de. 3) Şil dibe.
- 4) Lingê xwe davêje. 5) Zila derî. 6) Lingê rastê
- 7) Pirtûkek dikeve. Piştî pirtûkekê êdî çente ne vala ye.
- 8) Kesê ya jî kesa ku ehliyeta wî/ wê heye.

FERHENGOK

dahn: Genimê kelandî.

gundo, lox: Kevirekî dirêj û grover yê ji bo ser xaniya bidewisine.

gazi, hawar: Bangkirina ji bo alikariyê.

tifik, argûn, kuçik: Cihê ku mirov agir tê dedadide

dûpişk, dolpi: Heywanekî bi jar e; bi mirov vedide. Aqreb.

şair, helbestvan: Kesên helbestan dinivîsin.

feqe: Şagirtin li cem şêx û melan dixwînin.

hevdem, hevçax: Yên di çax û demekê de.

danûstendin: Pêwendî, têkilî, eleqe.

fêr bûn: Hîn bûn, hewisîn, ho bûn.

taybetî: Xusûsî.

millî: Neteweyî.

kitêb: Pirtûk.

goristan: Mezel; cihê ku mirî lê tê veşartin.

girîng: Muhîm.

cuda: Cihê, ne weke hevdu.

malbat: Dê, bav û zarok. Famîlye.

zarava: Cureyên zimanekî; diyalekt.

dirokzan: Kesê ku zaneyên dirokê ye; pisporê dirokê.

xweser: Serbixwe, bi serê xwe.

hefsar: Werîsê ku mirov dixê stuyên heywanan.

kurtan: Cila ku davên ser piştê keran; palan.

şal: Şelwer, pantolon.

pale: Xebatkarê paleyê.

firaq: Firax.

ALA RENGÎN

Ala rengîn pêroz be xweş
Te hilgirim diçim bi meş
Tu li ser milên xortên ciwan
Di nav te de yek rojek geş

Kesk û sor û zer î
Sipî û gewher î
Nîşana zafer î
Ey xortên kurdan!
Silavê lê bikin!

.....

CEGERXWÎN